

פרשת בהר – הרב ד"ר יהודה אלטשולר

בחזרה לגן עדן?

פרשת בהר חותמת עם רעותה, פרשת בחוקותי את חומש תורת הכהנים שהוא למעשה החומש שמשרטט את קוי המיתאר של ממלכת הכהנים אותה אנו אמורים לייסד. ממלכה שאת היחסים בין האזרחים מאפיינת פרשת קדושים על שלל מצוותיה ובראשן – "ואהבת לרעך כמוך". במרכז, מקדש עם כהנים ולויים שתפקידיהם הוגדרו בפרשת תזריע מצורע, אחרי מות ואמור. ומערכות היחסים בין המוני בית ישראל והכהנים, מיוצגות במערכות החוקים שמקבילות בין דיני העריות של הכהנים לאלה של ישראל, בזיקה המיוחדת של כל ישראל למקדש שלש פעמים בשנה, ובקרבת שמיביאים ישראל ומטופלים בידי הכהנים. המערכת הכלכלית מתוארת בפרשתנו פרשת בהר בהרחבה, ולצד השמיטה והיובל היוצרות שיוון יחסי אחת למספר שנים, יש בפרשתנו תיאור של חברה בה יש תחרות הגובה מחירים והתוצאה היא כי "ימוך אחיך, ומטה ידו עמך". אל מול תוצאה זו אנו מצווים – "והחזקת בו".

חומש ויקרא אם כן, הוא החוקה של אותה ממלכת כהנים, ממלכה של אנשים שכל אחד מהם מודע לתפקיד בו הוא מכהן בין אם הוא כהן ובין אם הוא יהודי מן השורה המצווה למלא את חלקו בממלכה.

אך נדמה שבפרשה יש רמז למשמעות נוספת המתוארת ברמיזה בין השיטין.

החלום לשוב לגן העדן מלווה את האנושות מאז שחטא האדם וגורש, אך מהו אותו גן עדן? ולהיכן רוצה האדם לשוב?

בשורה של רמיזות עדינות מהדהדת התורה את השבת בפרשתנו. נציג כאן כמה מהן.

שמיטה	שבת
שש שנים תזרע ארצך ואספת את תבואתה	ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך
ובשנה השביעית שבת שבתון... שבת לה'	ויום השביעי שבת לה'
שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור	לא תעשה כל מלאכה
והיתה שבת הארץ לכם לאכלה, לך ולעבדך ולאמתך	אתה ובנך ובתך עבדך ואמתך
ולשכירך ולתושבך הגרים עמך, ולבהמתך ולחיה אשר בארצך	ובהמתך וגרך אשר בשעריך
כי לי הארץ	כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ

השבת מקדש את הימים, השמיטה מקדשת את השנים; השבת נועדה גם למנוחת העמלים ואף השמיטה משביתה עבודה מהעובדים. גם השבת וגם השמיטה מכוונות את האדם לאמונה בבורא העולם ומנהיגו.

אך נראה שההקבלה לשבת שהיא מעין עולם הבא, היא רק השלב הראשון לפני ההשוואה לגן העדן עצמו:

בבראשית פרק א נאמר ביחס לבריאת האדם: ויאמר א להים הנה נתתי לכם את כל עשב זרע זרע אשר על פני כל הארץ ואת כל העץ אשר בו פרי עץ זרע זרע לכם יהיה לאכלה. **ולכל חית הארץ ולכל עוף השמים ולכל רומש על הארץ אשר בו נפש חיה את כל ירק עשב לאכלה** ויהי כן.

אמירה דומה למדי נשמעת גם בפרשתנו ביחס למצוות השמיטה: והיתה **שבת הארץ** לכם לאכלה לך ולעבדך ולאמתך ולשכירך ולתושבך הגרים עמך. ולבהמתך **ולחיה אשר בארצך** תהיה **כל תבואתה לאכול**.

העולם כולו שייך לבורא ועל האדם להכיר בכך. הראי"ה קוק בשפתו המיוחדת מנסח זאת כך:

"שלום א לוהי שורר על כל אשר נשמה באפו... האדם זר אל טבעו הרענן...רוח קדושה ואצילות שפוך על פני כל: שבת לה!"¹

ואולי רוצה התורה לרמוז לנו בכך, שהחלום לשוב לגן עדן הוא חלום של ממש אך יש בו קצת מתום הילדות. התורה מצווה אותנו לפתח כאן על פני כדור הארץ, כאן בארץ ישראל גן עדן של ממש. אם רק נרצה נוכל לקיים כאן תנאים שבהם תתפתח ממלכת כהנים וגוי קדוש, ממלכה שיודעת את מקומו של האדם ביחס לבורא ואת מקומו של כל אדם ביחס לזולתו. חברה שכזו בה אין הונאה ואין אונאה, אלא תמיכה והדדית 'כאשר מטה ידו עמך', היא חברה שיוצרת כאן גן עדן אמיתי.

לחברה שכזו מבטיחה התורה בתחילת פרשת בחוקותי, שאותה נקרא במנחה של שבת, שיתרחשו בה עניינים שונים שכבר הופיעו בגן עדן:

"עץ השדה יתן פריו... ונתתי שלום בארץ... ופניתי אליכם והפריתי אתכם והרביתי אתכם והקימותי את בריתי אתכם, והתהלכתי בתוכם..." הפעם היחידה בתורה בה מתואר הקב"ה כמהלך, נמצאת בבראשית פרק ג שם כתוב: "וישמעו את קול ה' א לוהים מתהלך בגן לרוח היום". לא זכו אדם וחווה, וגורשו מגן עדן. אנו מצוים לנסות ולבנות כאן את גן העדן שלנו, והקב"ה מצידו מבטיח שלנו שאם בחוקתי תלכו ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אותם, זה גם יכול להתרחש. האחריות - עלינו!

¹ הקדמה לשבת הארץ.